

universiteter skal ha en sentral rolle i arbeidet med å realisere bærekraftsmålene (NOU 2020: 3, s. 69). Universitetene spiller en slik rolle blant annet gjennom å levere forskning og innovasjon som kan bidra til å nå disse målene. Men forskere må også bidra til å klargjøre hvordan målene skal tolkes, og hvordan man bør veie ulike bærekraftshensyn mot hverandre når de står i konflikt.

Det finnes flere konflikter mellom ulike bærekraftshensyn. Debatten om hvordan vi skal håndtere klimakrisen, eksemplifiserer at det kan være en konflikt mellom sosial og klimamessig bærekraft. Selv om det er helt avgjørende for fremtiden vår at vi klarer å redusere den globale oppvarmingen, må effekten av ethvert klimatiltak avveies mot de økonomiske kostnadene ved tiltaket. Hvis vi for eksempel ønsker å opprettholde en bestemt næring, kan ikke politikerne pålegge næringen så kostbare klimatiltak at det blir umulig å drive lønnsomt. Hensynet til klima må også veies mot naturvernens hensyn. Eksempelvis ville det kunne gi en betydelig klimagevinst hvis vi bygde ut vannkraftanlegg i alle større norske vassdrag. Det samme gjelder storstilt utbygging av vindturbiner på land. Men det kan argumenteres for at det er uakseptabelt å gjøre så store inngrep i naturen. Hensynet til klima kan også komme i konflikt med sosiale hensyn, deriblant hensynet til rettferdig fordeling. Det hevdes ofte at det å hindre global oppvarming er uforenlig med fortsatt økonomisk vekst. (Se for eksempel Aall, 2020.) Men hvis vi skal stoppe den globale økonomiske veksten, vil det kunne bety at de som bor i fattige land, ikke får ta del i velstandsutviklingen som vi nyter godt av.

Bærekraftsdilemmaer oppstår på mange ulike nivåer. Vi har vært inne på hvordan den overordnede politiske debatten om håndtering av

klimakrisen kan forstås som en debatt om tolkning og avveining av ulike bærekraftsmål. Men spørsmål om bærekraft dukker også opp i mer dagligdagse sammenhenger. La oss for eksempel tenke oss at du jobber med å gjøre innkjøp for en stor virksomhet, og at bærekraft er ett av kriteriene du skal ta med i beregningen når du velger tilbyder. Hvis du stiller strenge klimakrav, kan det hende at du utelukker tilbydere fra fattige land, fordi de ikke har tilgang på teknologi som oppfyller akkurat disse kravene. For å ta gode avgjørelser i slike situasjoner må du ha et bevisst forhold til bærekraft.

Å løse utfordringer knyttet til bærekraft krever at en opparbeider seg en viss form for kunnskap. Noe av denne kunnskapen handler om vitenskapelige fakta. Men for å løse dilemmaene rundt bærekraft kreves også en annen type kunnskap. Etikk, politisk filosofi, teknologifilosofi og teorier om natursyn gir noe av denne kunnskapen. Boken er ment som en begynnelse på tilegnelsen av de kunnskapene og ferdighetene som behøves, ikke bare for å finne løsninger på dilemmaer, men også for å reflektere over hvilke hensyn som skal få veie tyngst.

Oversikt over innhold og tema

Denne boken er fellespensum for alle ex.phil.-variantene ved NTNU. Boken gir en tematisk fremstilling av en rekke spørsmål. Disse er relevante både for det utdanningsforløpet den enkelte student befinner seg i eller står på terskelen til, og for oppøving i kritisk tenkning. I det følgende kommer en kort oversikt over de ulike temaene boken omfatter.